

אלא אמר רבי זירא: מהכא ילפינן לה דמעלות השחר מקרי יום: דכתיב [כשבנה נחמיה את חומת ירושלים, ורצו להלחם בו]: "ואנחנו עושים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים". חזינן דתחילת היום — עלות השחר הוא.

ואומר: "היו לנו הלילה משמר והיום מלאכה".

והוינן בה: מאי ואומר? למאי אצטריך קרא בתרא?

ומבארנין: הכי קאמר, וכי תימא דבאמת משעלה עמוד השחר — לאו ימא הוא, עד הנץ החמה. ומכי ערבא שמשא — כבר ליליא הוא, קודם צאת הכוכבים. ומהא דעבדו מלאכה מעלות השחר — ליכא ראיא, דרק אינחו הוא דמקדמו ומחשכי, שהיו משכימין קודם היום, ומעריבין אחר היום?

תא שמע: "היו לנו הלילה משמר והיום מלאכה". דמהאי קרא שמעינן שהיו עושים מלאכה ביום דווקא, אם כן, חזינן דיום — מעלות השחר עד צאת הכוכבים הוא.

משנה:

אף על גב דקיימא לן דזריזין מקדימין למצוות¹¹¹, וילפינן לה מדכתיב: "וישכם אברהם בבקר", מכל מקום, כל היום כשר¹¹² למצוות דלהלן:

מהמשנה הקודמת, והלא שתי המשניות דנות בענין מצוות שמצותן רק ביום! ?
והרשב"א והריטב"א הקשו, אמאי הכא תנן דכל היום כשר למצוות אלו, ואילו במשנה

לבעל קרי — ליטבול ביומיה [ביום הראיה]! וכיון דליכא למימר הכי, דהא זבה ביממא דראיה לא מצי טבולה, דכתיב: "כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה", ודרשינן [במס' נדה ע"ג ע"א]: "יהיה לה" — מלמד שסופרת אחד לאחד, דהיינו שצריכה לשמור יום אחד כנגד יום הראיה. ולהכי אינה יכולה לטבול ביום הראיה, אלא רק לאחר שיתחיל היום שאחריו.

אם כן, בליליא דיום שאחריו מיהת, ליעביד מקצת שימור — ותיטבול!

קמשמע לן, דכיון דבעיא ספירה, דספירת יום כנגד יום, דוגמת ספירת שבעה היא — כ-ב ספירה ביממא דווקא היא, כדכתיב: "וספרה לה שבעת ימים". ולהכי אינה יכולה לטבול אלא ביום, שהרי צריכה ספירה כדי לטבול.

שנינו במשנתינו: וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר.

מנהני מילי?

אמר רבא, דאמר קרא: "ויקרא אלהים לאור יום". למאיר ובא, דהיינו עלות השחר — קראו יום.

ומקשינן: אלא מעתה, סיפא דקרא, דכתיב: "ולחשך קרא לילה", הכי נמי דנדרוש למחשיך ובא קרא לילה, דהיינו שמשקיעת החמה כבר לילה הוא? והא קיימא לן דעד צאת הכוכבים — לאו לילה הוא?!

111. כך פירש רש"י. והקשה הטורי אבן: פשיטא! וכי משום שלא הקדים כזריזין, שלא קיים מצוה מן המובחר — לא יצא יד"ח?
112. הקשה המאירי, אמאי נחלקה משנה זו

קרן, ואחר כך קומצה [כדאמרינן במס' מנחות י"ט ע"ב]. לקמיצה של מנחה, ולחקטרה של הקומץ, למליקה, ולקבלה של דם הקרבן, ולהזיה של הדם¹¹⁵, ולהשקיות סוטה, ולעריפת העגלה, ולטהרת המצורע [בצפרים ועץ ארו ואזוב ושני תולעת]¹¹⁶.

וכשם שכל היום כשר למצוות אלו, כך כל הלילה — כשר לקצירת העומר¹¹⁷, ולחקטרה חלבים ואברים, שמצותן בלילה.

זה הכלל: דבר שמצותו ביום — כשר כל היום.

לקריאת המגילה¹¹³, ולקריאת ההלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולתפלת המוספין, ולהקרבת המוספין, ולוידוי הפרים, דהיינו פר העלם דבר של ציבור, ופר כהן משיח, שמתוודין עליהם החטא שהביאום עליו. ולוידוי מעשר¹¹⁴ [היינו הך דכתיב: "ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית וגו'"]¹¹⁴, ולוידוי יום הכפורים [שהכהן סומך ידיו על הפר ומתודה].

וכן לסמיכה, לשחיטה דקרבנות, לתנופה של המנחה, להגשה של המנחה, דהיינו שמגיעה בקרן מערבית של המזבח כנגד חודה של

עיי"ש שהארין. ועיי' בשפת אמת.

115. ואף שהדם נפסל כבר בשקיעת החמה, ומתניתין דקתני דכל היום כשר — היינו עד צאת הכוכבים, נ"מ לעבודות שבו, והיינו, שאם היה הדם בראש המזבח, אינו נפסל בלינה, ויוכל לעשות עבודותיו עד צאת הכוכבים.

116. כתב האור זרוע [בתשובות, סי' תשמ"ה], דהא דלא תנן נמי הכא, דכל היום כשר לנתינת הגט, הא לא קשיא, דה"נ לא תני הכא חליצה ודינין, וה"ט, דלא קתני הכא — אלא מצות עשה, וזמן קבוע.

117. כתב הר"ן, דכל הנך דמתניתין — דווקא נינהו, דהנך שכשרין כל היום — מצותן דווקא ביום ולא בלילה. והנך דמצותן בלילה — דווקא בלילה.

והביא, דמכאן סמך ר"ת, דכיון דקצירה וספירה — כי הדדי נינהו, להכי, אם לא ספר ספירת העומר בלילה — לא יספור ביום [וכתב הריטב"א, דאם ירצה, אומר היום כך וכך לעומר]. אבל בה"ג כתב, שאם לא בירך בלילה — מברך למחר. ומסיק הר"ן, דלפיכך טוב

דלעיל תנן דאין להקדימן קודם הנץ? ומשמע מדבריהם, דבאמת אין חילוק בין דיני משנה זו לדיני המשנה דלעיל. דכל היום כשר, ולא יקיימן קודם הנץ.

אמנם ברמב"ם איתא גבי הזאה לישנא ד"אין מזין עד שתנץ החמה" [פי"א מהל' פרה הל"א], וגבי מגילה כתב [פ"א ה"ג]: "וכל היום כשר לקריאת היום". וכן כתב גבי שאר מילי דמתניתין דידן. עיי"ש. משמע דס"ל דיש חילוק ביניהם.

113. כתב הסמ"ג, דכשם שכל היום כשר לקריאת המגילה של יום, כך כל הלילה כשר לקריאה של לילה. וכתב הרא"מ, דאע"ג דגבי קריאת שמע, אמרו חכמים דקורין עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה, הכא, משום דחביבא להו — לא אתו לזלולי בה.

114. הר"ן גורס הכא בדברי הרי"ף גם: "ולוידוי בכורים" [והיינו הך דכתיב: "הגדתי היום לה' אלקיך וגו'"]. וכתב הטורי אבן דנראה שהוא ט"ס, דהרמב"ם שהולך בכל מקום בשיטת הרי"ף, לא כתב דוידוי בכורים אינו אלא ביום.

ואילו דבר שמצותו בלילה — כשר כל הלילה.

נמרא:

מנלן דכל היום כשר לקריאת המגילה?

דאמר קרא: "והימים האלה נזכרים ונעשים".

לקריאת החלל — מנלן?

דכתיב: "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'". משמע — כל היום. מזריחת השמש — עד שקיעתה¹¹⁸.

רב יוסף אומר: מהאי קרא ילפינן לקריאת ההלל, דכתיב: "זה היום עשה ה'".

ולנטילת לולב — מנלן?

דכתיב: "ולקחתם לכם ביום הראשון".

ולתקיעת שופר — דכתיב: "יום תרועה יהיה לכם".

ולמוספין — דכתיב בהו: "דבר יום ביומו".

ולתפלת המוספין — דכמוספין שוויה רבנן, ומוספין הא ילפינן להו לעיל מקרא.

ולוידוי פרים — דיליף "כפרה" — "כפרה" מיום הכפורים.

דתניא גבי יום הכפורים: כתיב: "וכפר בעדו

ובעד ביתו" — בכפרת דברים הכתוב מדבר [במס' יומא מבואר, דעל כרחך מיירי בכפרת דברים ולא בכפרת דמים, דהא כתיב בתריה: "ושחט את פר החטאת", למדנו שעדיין לא נשחט הפר]. וכפרה — ביממא הוא, דכתיב: "ביום הזה יכפר עליכם", אלמא כפרתו ביום היא.

שנינו במשנתנינו: ולוידוי מעשר וכו'.

מנלן דזמנו כל היום?

דכתיב בוידוי מעשר: "ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש מן הבית", וסמיך ליה: "היום הזה ה' אלהיך מצורך".

שנינו במשנתנינו: לסמיכה ולשחיטה.

מנלן?

דכתיב: "וסמך ושחט", וכתיב בה בשחיטה: "ביום זבחכם".

ולתנופה — דכתיב: "ביום הניפכם את העומר".

ולחגשה — דאיתקש לתנופה. דכתיב: "ולקח חכהן מיד האשה את מנחת הקנאות והניף והקריב". והך הקרבה — הגשה היא, דאי אפשר לומר דהיינו הקטרת הקומץ, דהא כתיב בתריה: "וקמץ והקטיר".

ולמליקה, ולקמיצה, ולחקטרה, ולהזיה — דכתיב: "ביום צוותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם". חזינן דהקרבת קרבן

שיספור ביום בלא ברכה.

וכן פסק השו"ע סי' תפ"ט ס"ז. וכתב שם המ"ב [סקל"ד] דהיינו דווקא באותו יום, אבל מכאן ואילך — יספור בברכה, ולא הוי כדילג

יום אחד לגמרי, שאינו סופר שוב בברכה.

118. הקשה הרש"ש, אם כן, היאך קורין את ההלל בליל פסח?

— ביום היא, וכל הני עבודות — עבודת הקרבת קרבן הן [כמבואר ברש"י מקראי, עיי"ש].

ולמשקית סוטה — מנלן?

דאתיא "תורה" — "תורה". כתיב הכא בסוטה: "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", וכתיב התם: "על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט". מה משפט — ביום דווקא [כדילפינן במס' סנהדרין ל"ד ע"ב], אף כאן — ביום.

כא-א

שנינו במשנתינו: ולעריפת העגלה.

מנלן?

אמרי רבי ינאי: משום ד"כפרה" כתיב בה ["כפר לעמך ישראל"] — כקדשים, והקרבת קדשים, הא ילפינן לעיל דביום היא.

שנינו במשנתינו: ולטהרת מצורע.

מנלן?

דכתיב: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו".

שנינו במשנתנו: כל הלילה כשר לקצירת העומר וכו'.

מנלן?

דאמר מר: קצירה וספירה — בלילה, והבאה — ביום [וילפינן לה במס' מנחות ס"ו ע"א מקראי].

שנינו במשנתנו: ולחקטר חלבים ואברים.

מנלן?

דכתיב: "על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבוקר".

שנינו במשנתנו: זה הכלל, דבר שמצותו ביום כשר כל היום.

והוינן בה: האי דקתני זה הכלל — לאתויי מאי?

ומבארין: לאתויי סידור בזיכין ופלוק בזיכין¹¹⁹ [שתי כפות מלאות לבונה] הבאים עם לחם הפנים, שנעשה דווקא ביום, וברבי יוסי.

דתניא: רבי יוסי אומר: אם סילק את המערכה הישנה של לחם הפנים בשחרית [בשחר], וסידר את המערכה החדשה ערבית¹²⁰ — אין בכך כלום, אף על פי שהיה במשך היום זמן שהיה השלחן בלא לחם.

ומה אני מקיים "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד", דמשמע שצריך שיהא תמיד לחם על השלחן?

מהאי קרא ילפינן שלא ילין¹²¹ השולחן

וגם במשנה משמע דכשר כל היום דווקא, ולא בלילה. רש"ש.

121. כך נראה שהיתה גירסת רש"י הכא, וכן הוא בגמ' מנחות. אבל הגירסה בגמ' שלפנינו "שלא יהא".

119. האי דנקט סידור וסילוק בזיכין, ולא נקט סידור וסילוק הלחם, היינו משום דפשיטא מלתא דכי הדדי נינהו, ולא שמועין, דאפילו סידור בזיכין שלא בזמנו — פוסל. ריטב"א.

120. האי ערבית — לא בערב ממש קאמר, אלא לפנות היום. דהא כתיב: "ביום השבת יערכנו".